

ROMANIA
Înalta Curte de Casație și Justiție
Secția I
Intrare dosar nr. 10
Anul 2024 luna 05 ziua 13
Căder

ROMÂNIA

CURTEA DE APEL BRAȘOV

Cabinetul Președintelui

Nr. 1105/39/9 mai 2024

Către

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

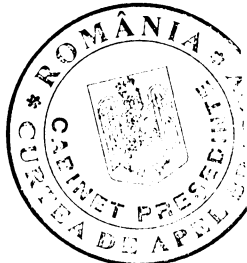
În temeiul dispozițiilor art. 471 Cod procedură penală și art. 18 alin. 2 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 3243/2022, vă solicităm să vă pronunțați asupra următoarelor probleme de drept, soluționate diferit de instanțele judecătorești:

I. Problema de drept nr. 1: Dacă în virtutea restrângerii standardului intern vizând aplicarea legii penale mai favorabile (mitior lex) se poate considera că actele de procedură anterioare datei de 25.06.2018 (data publicării Deciziei 297/2018) pot avea efect întreruptiv de prescripție, indiferent de stadiul procesual și indiferent de valoarea prejudiciului, fără a fi necesară evaluarea în concret a unui risc sistemic de impunitate, în toate cauzele având ca obiect infracțiuni contra intereselor financiare ale Uniunii Europene și infracțiuni de corupție.

II. Problema de drept nr. 2: Dacă actele întrerupătoare de prescripție, ulterioare datei de 30.05.2022 (data publicării O.U.G. nr. 71/2022), pot întrerupe curgerea termenului de prescripție a răspunderii penale.

Vă înaintăm copia hotărârii adoptate de colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov, nr. 39 din 9 mai 2024, însoțită de materialul constituit în legătură cu chestiunea de drept ce face obiectul sesizării, potrivit anexei.

Cu deosebită considerație,
Președintele Curții de Apel Brașov
Judecător Daniela Niculeasa

Grefier,
Lucica Gogiu

CURTEA DE APEL BRAȘOV
Colegiul de conducereHOTĂRÂREA nr. 39
din 9 mai 2024

Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov, convocat și întrunit în ședința din 9 mai 2024 în conformitate cu prevederile art. 7 alin. (1) lit. s) și art. 19 alin. (1) și (2) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 3243/2022, a supus dezbaterii punctul 1 al ordinii de zi – referatul întocmit de președintele secției penale privind sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu un recurs în interesul legii cu privire la *interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 155 alin. 1 Cod penal și art. 5 Cod penal, prin raportare la Deciziile nr. 297/2018 și nr. 318/2022 ale Curții Constituționale, la Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unei chestiuni prealabile, precum și la Hotărârea Preliminară din 24 iulie 2024 în cauza C-107/23 Lin (PPU) și Ordonanțele din 09.01.2024 în cauzele C-75/23 și C-131/23 ale Curții de Justiție a Uniunii Europene, în lumina art. 49 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.*

Prin referatul înaintat colegiului de conducere de președintele secției penale sunt invocate două probleme de drept ce au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești, după cum urmează:

Problema de drept nr. 1: În virtutea restrângerii standardului intern vizând aplicarea legii penale mai favorabile (mitior lex) se poate considera că actele de procedură anterioare datei de 25 iunie 2018 (data publicării Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale) pot avea efect întreruptiv de prescripție, indiferent de stadiul procesual și indiferent de valoarea prejudiciului, fără a fi necesară evaluarea în concret a unui risc sistemic de impunitate, în toate cauzele având ca obiect infracțiuni contra intereselor financiare ale Uniunii Europene și infracțiuni de corupție?

Problema de drept nr. 2: Actele întrerupătoare de prescripție ulterioare datei de 30 mai 2022 (data publicării OUG nr. 71/2022) pot întrerupe curgerea termenului de prescripție a răspunderii penale?

Prevederile legale incidente, astfel cum acestea au fost interpretate în jurisprudența obligatorie:

- art. 155 alin. 1 Cod penal,
- art. 5 Cod penal,
- Decizia nr. 297/2018 a Curții Constituționale a României (CCR),
- Decizia nr. 318/2022 a Curții Constituționale a României (CCR),
- OUG nr. 71/2022 pentru modificarea art. 155 alin. 1 Cod penal,
- Hotărârea Prealabilă nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală (HP nr. 67/2022 ÎCCJ),
- Hotărârea Preliminară din 24 iulie 2024 în cauza C-107/23 Lin (PPU),
- Ordonanțele din 09.01.2024 în cauzele C-75/23 și C-131/23 ale Curții de Justiție a Uniunii Europene (Curtea de Justiție sau CJUE),
- art. 49 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (Carta sau CDFUE),
- art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (Convenția sau CEDO).

**

I. Problema de drept nr. 1 soluționată diferit: *Dacă în virtutea restrângerii standardului intern vizând aplicarea legii penale mai favorabile (mitior lex) se poate considera că actele de procedură anterioare datei de 25.06.2018 (data publicării Deciziei 297/2018) pot avea efect întreruptiv de prescripție, indiferent de stadiul procesual și indiferent de valoarea prejudiciului, fără a fi necesară evaluarea în concret a unui risc sistemic de impunitate, în toate cauzele având ca obiect infracțiuni contra intereselor financiare ale Uniunii Europene și infracțiuni de corupție?*

I.1 Aplicabilitatea concretă în dreptul intern a hotărârilor Curții de Justiție:

I.1.1. Din referatul președintelui secției penale reiese că, într-o orientare de jurisprudență, **instanțele nu au aplicat hotărârile în materie ale Curții de Justiție, invocând considerente în sensul că „nu există o legislație comunitară obligatorie în materie de prescripție” care să facă obiectul interpretării de către Curtea de Justiție sau că „infracțiunile de evaziune fiscală (cu TVA) nu pot fi considerate a fi susceptibile să prejudicieze în mod direct interesele financiare ale Uniunii” (d.p. nr. 925/26.10.2023 CA Timișoara; d.p. 25/15.01.2024 CA Oradea).**

Tot astfel, s-a considerat că *infracțiunile de evaziune fiscală privind regimul TVA nu aduc atingere intereselor financiare ale UE, invocându-se lipsa unei legături suficient de clare cu dreptul UE și a posibilității de a recupera oricum prejudiciile prin soluționarea acțiunii civile (d.p. nr. 1627/14.11.2023 CA București).*

Într-o astfel de soluție s-a mai reținut și că „din moment ce CJUE nu a impus obligația de a fi lăsate neaplicate deciziile Curții Constituționale prin care au fost invalidate dispozițiile legislative naționale care reglementează cauzele de întrerupere a termenului de prescripție în materie penală, înseamnă că aceste decizii vor fi aplicate de instanțele naționale, întărind acest raționament prin cele statuate la finalul răspunsului” (d.p. 1242/20.12.2023 CA Constanța; același argument se poate regăsi, de exemplu, și în d.p. nr. 1372/13.09.2023 CA Cluj).

Alte instanțe au invocat că *aplicarea hotărârilor Curții de Justiție doar în anumite materii (pentru protecția intereselor financiare ale UE și combaterea corupției) determină un tratament discriminatoriu față de alte persoane acuzate de alte infracțiuni prescriptibile (d.p. nr. 143/A/12.02.2024 CA București).*

Pe de altă parte, în considerentele unor soluții a fost luată în considerare poziția procesuală a inculpaților în sensul că aceștia „chiar nu doresc să pună/repună în discuție” *prescripția răspunderii penale, în acord cu formularea în același sens din Hotărârea Lin, sau au fost soluții în care nu au fost regăsite considerente speciale prin inaplicabilitatea hotărârilor Curții de Justiție (d.p. nr. 1743/26.10.2023 CA Craiova; d.p. nr. 66/18.01.2024 CA Ploiești; d.p. nr. 47/23.01.2024 CA Alba Iulia; d.p. nr. 697/04.08.2023 CA Alba Iulia).*

I.1.2. În sens contrar, potrivit altor soluții de jurisprudență, **hotărârile în materie ale Curții de Justiție sunt pe deplin aplicabile în cauzele interne care au ca obiect infracțiuni contra intereselor financiare ale UE și infracțiuni de corupție, indiferent de stadiul procesual (d.p. nr. 962/Ap/15.12.2023 CA Brașov; a se vedea și d.p. nr. 989/Ap/21.12.2023 CA Brașov).**

De altfel, în practica recentă a Curții Supreme s-a reținut că hotărârea preliminară se aplică cauzelor pendinte, menționându-se expres în considerentele unei astfel de hotărâri – care a intrat în puterea lucrului judecat făcând parte integrală cu soluția pronunțată în cauză – că ea „operează exclusiv în cauzele pendinte la data pronunțării acesteia...” (d.p. nr. 613/RC/12.10.2023 ÎCCJ; d.p. nr. 615/RC/12.10.2023 ÎCCJ).

Conform acestor soluții de practică judiciară, prevederile de drept unional au efect direct în cauzele interne, având în vedere că sunt formulate în termeni clari și preciși și nu sunt însoțite de nicio condiție, așa cum a precizat însăși instanța europeană în hotărârea Lin (d.p. nr. 962/Ap/15.12.2023 CA Brașov).

Alte instanțe au subliniat că nu există o ierarhie între soluțiile CCR și CJUE, iar statul român și-a asumat anumite obligații pe care trebuie să și le respecte, inclusiv prin puterea judecătorească, odată cu aderarea la UE (d.p. nr. 857/A/13.10.2023 CA Timișoara).

Aceste instanțe au invocat inclusiv jurisprudența Curții Constituționale care susține caracterul obligatoriu erga omnes al hotărârilor Curții de Justiție, conform principiul aplicării cu prioritate a dreptului Uniunii Europene consacrat de art. 148 alin. (2) din Constituție, context în care se precizează că garantarea aducerii la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării la Uniunea Europeană revine și autorității judecătorești, reținând astfel că „hotărârile sale preliminare sunt obligatorii erga omnes, la nivelul tuturor statelor membre, sub rezerva solicitării la un moment ulterior, de către instanțele judecătorești naționale, a unor lămuriri suplimentare asupra respectivei interpretări a Curții (a se vedea Decizia 1039/2012)” (d.p. nr. 1014/A/09.11.2023 CA Pitești).

În același sens, aceste instanțe au mai apreciat că hotărârea Lin se aplică în cauzele privind infracțiuni de evaziune fiscală referitoare la regimul TVA, având în vedere că atât obiectul cauzei interne era constituit din însăși astfel de infracțiuni (cauza în care s-a formulat trimiterea preliminară de Curtea de Apel Brașov), cât și conformitatea cu jurisprudența consacrată a Curții de Justiție (Hotărârea Curții, în Marea Cameră, din 26 februarie 2013, în cauza C617/10, Åkerberg Fransson, pct. 24-31), context în care nu se poate aprecia că „nu există o legătură suficient de clară cu dreptul Uniunii Europene”.

Mai mult, instanțele respective au subliniat că hotărârea Lin se aplică în cauzele privind infracțiuni de evaziune fiscală referitoare la regimul TVA rămase în fază de tentativă – conform prevederilor exprese ale art. 2 alin. 1 Convenția PIF – astfel că apare contra legem opinia contrară cu argumentul că „prescripția răspunderii penale nu împiedică statul român să recupereze prejudiciile cauzate bugetului general prin neplata frauduloasă a TVA” (a se vedea, citată mai sus, d.p. nr. 1627/14.11.2023 CA București; d.p. nr. 962/Ap/15.12.2023 CA Brașov).

În continuare, aceste instanțe au subliniat că aplicarea hotărârilor Curții de Justiție nu are efect discriminatoriu – în sensul tratării în mod diferit a unor situații analoage fără o justificare obiectivă și rezonabilă – întrucât, pe de o parte, situațiile nu sunt analoage pentru că au ca obiect infracțiuni diferite și, pe de altă parte, eventuala lor tratare diferită derivă din caracterul obligatoriu al hotărârilor Curții de Justiție, care a fost sesizată doar în domeniile respective (d.p. nr. 728/Ap/22.09.2023 CA Brașov).

Alte instanțe au subliniat hotărârile Curții de Justiție se aplică în mod obligatoriu în cauze similare ca precedent judiciar (d.p. nr. 16/A/11.01.2024 CA Brașov).

I.2. Restrângerea aplicării standardului intern privind *mitior lex*:

I.2.1. Într-o orientare jurisprudențială, *standardul intern privind mitior lex nu poate fi restrâns, astfel că art. 155 alin. 1 Cod penal nu poate fi interpretat prin prisma hotărârilor preliminare, ca împiedicând aplicarea în forma sa mai favorabilă, în mod retroactiv în favoarea acuzatului, ca lege penală mai favorabilă (mitior lex).*

Sub acest aspect, unele instanțe au statuat expres că refuză să aplice în cursul procesului penal hotărârea Lin întrucât nu pot lăsa neaplicat standardul național de protecție, având în vedere principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, astfel cum este protejat în dreptul român, sub aspectul cerințelor acestuia referitoare la previzibilitatea legii penale, inclusiv a regimului prescripției răspunderii penale (d.p. nr. 988/A/25.10.2023 CA Pitești; d.p. nr. 1236/18.12.2023 CA Constanța; d.p. nr. 273/A/04.03.2024 CA București).

Într-o opinie concordantă – s-a refuzat aplicarea hotărârii Lin, cu motivarea că a fost încălcată prezumția Bosfor prin caracterul vădit deficitar al protecției dreptului prev. de art. 49 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene față de standardul din art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în condițiile în care s-a reținut în cauza penală „reactivarea răspunderii penale”, în sensul că „aplicarea Hotărârii pronunțate în data de 24 iulie 2023 în cauza C-107/23 PPU de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauză ar conduce la pronunțarea unei soluții de condamnare a inculpaților, în condițiile în care inculpatul A.M., în momentul în care a cerut continuarea procesului penal, potrivit art. 18 Cod procedură penală, și-a asumat una dintre cele două potențiale soluții permise de art. 396 alin. (7), (8) Cod procedură penală, respectiv o soluție de achitare sau de încetare a procesului penal iar inculpatul Ionescu

M.A. nu a cerut o astfel de continuare. Este adevărat că administrarea probatoriului ca urmare a cererii de continuare a procesului penal poate conduce la stabilirea unei situații de fapt diferite, cu consecințe în ceea ce privește încadrarea juridică a faptei și astfel a duratei termenului de prescripție a răspunderii penale, astfel că pronunțarea exclusiv a celor două soluții enunțate anterior nu este garantată dar în prezenta cauză nici situația de fapt și nici încadrarea juridică a faptei deduse judecății nu au suferit modificări.” (143/A/12.02.2024 CA București).

În cadrul aceluiași tip de soluție, unele instanțe interne au concluzionat că *principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor obligă în dreptul intern la aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile, fără nicio excepție* (d.p. 25/15.01.2024 CA Oradea) ori că „*principiul legalității impune judecătorului să procedeze la interpretarea strictă a legii penale și să nu aplice retroactiv dispozițiile legii penale substanțiale, cu excepția legii penale mai favorabile*” (d.p. nr. 652/29.11.2023 CA TG. Mureș; în același sens, d.p. nr. 107/29.01.2024 CA București; d.p. nr. 75/A/19.01.2024 CA București; d.p. 836/19.09.2023 CA Iași; d.p. 1684/20.10.2023 CA Craiova; d.p. nr. 1322/06.09.2023 CA București; d.p. nr. 1753/26.10.2023 CA Craiova; d.p. nr. 139/08.02.2024 CA București).

Alte instanțe au considerat că durata termenelor generale de prescripție din dreptul intern satisfac oricum standardul european în materie, astfel că nu este necesar să fie aplicate dispozițiile legale naționale conținând termene speciale (cazurile de întrerupere a prescripției), care au fost declarate neconstituționale (d.p. nr. 652/29.11.2023 CA Târgu Mureș; d.p. 836/19.09.2023 CA Iași; d.p. nr. 1603/20.11.2023 CA Suceava; d.p. nr. 107/29.01.2024 CA București).

În continuare, au fost soluții care au antamat toate aceste argumente și au concluzionat – prin prisma „omisiunilor și informațiilor neconforme” din trimiterea preliminară în cauza Lin „pe componenta efectelor deciziilor Curții Constituționale” – în sensul imposibilității unei interpretări contra legem a dreptului intern, invocând considerente din soluții de la Curtea Supremă precum cea din decizia nr. 450/RC din 07 septembrie 2023 (d.p. nr. 24/A/15.01.2024 CA Oradea).

În sfârșit, au fost instanțe care au invocat că prin aplicarea dreptului european se afectează „caracterul suveran și independent al statului român” (d.p. nr. 107/29.01.2024 CA București).

I.2.2. În cealaltă orientare a jurisprudenței, *aplicarea standardului intern mitior lex poate fi restrâns, inclusiv conform practicii instanței constituționale și a instanței supreme, astfel că art. 155 alin. 1 Cod penal nu poate fi interpretat decât prin prisma hotărârilor preliminare, care împiedică aplicarea formei sale mai favorabile, în mod retroactiv în favoarea acuzatului, ca lege penală mai favorabilă (mitior lex), ca urmare a unei „necesare puneri în balanță” a standardelor concurente, nefiind nicidecum încălcată prezumția Bosfor* (d.p. nr. 962/Ap/ 15.12.2023 CA Brașov).

În același sens, unele instanțe au subliniat prioritatea în aplicare a dreptului unional față de dreptul intern, invocând jurisprudența Curții Constituționale și a Curții de Justiție (d.p. nr. 914/Ap/04.12.2023 CA Brașov).

De exemplu, într-o astfel de soluție s-au reținut următoarele:

„În aceste condiții, caracterul obligatoriu al interpretării date de CJUE dreptului Uniunii, într-un domeniu (*cel privitor la sancționarea fraudelor ce aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii*) care, în mod incontestabil, aparține acestui drept, nu poate fi limitat în considerarea unor norme din dreptul național, indiferent de natura acestora.

În plus, conform celor anterior menționate, hotărârea CJUE, în mod similar ambelor decizii ale Curții Constituționale, nr. 297/2018 și nr. 358/2022, valorifică principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, astfel cum este protejat în dreptul național, sub aspectul cerințelor referitoare la previzibilitatea și la precizia legii penale, inclusiv în ceea ce privește regimul prescripției răspunderii penale, instanța europeană acceptând aplicarea sub acest aspect a standardului național de protecție, cu consecința absenței oricărui caz de întrerupere a cursului